

Antoni Ginard va publicar fa cinc anys l'estudi "Evolució històrica de l'abastiment d'aigua a Palma (1800-1995): un debat permanent". Era un moment clau ja que s'iniciava la polèmica "operació vaixell" amb el transvasament d'aigua de l'Ebre per transport marítim des de Tarragona, i es posava en marxa la planta dessaladora de Son Tugores. Era l'inici d'un debat, que arriba fins avui, sobre l'ús, les limitacions i l'aprofitament dels recursos propis. Ginard creu que el clima serà sempre un factor decisiu i defensa que s'ha de treballar per dissenyar una planificació hidrològica global en la qual es valorin tots els factors que afecten l'abastiment d'aigua, tant a Palma com a la resta de Mallorca. L'any 2000 ha servit per confirmar que les disponibilitats hídriques del nostre territori són absolutament limitades i que depenen directament de la pluviometria, tot i que la tecnologia obre un nou camí per explotar. El problema de l'aigua però, segons Ginard, no té solucions úniques.

"Fa 150 anys que som allà mateix"

Jordi Calleja

-Fa cinc anys escrivia a les conclusions del seu estudi "Evolució històrica de l'abastiment d'aigua a Palma (1800-1995): un debat permanent" que el problema de l'aigua no té solucions úniques, sinó que s'ha de treballar amb tota una combinatòria de solucions per controlar-lo. Creu que el debat obert l'any 2000 ha servit per confirmar la seva tesi?

-Crec que fa 150 anys que som allà mateix. Parlem dels problemes de sempre, però agreujats amb el temps. Amb una certa perspectiva històrica podem enumerar els factors que han condicionat aquesta problemàtica. Tenim un territori amb unes determinades característiques, un territori limitat no només en extensió sinó en recursos. Els recursos hídrics que tenim bàsicament són subterranis, en perill evident de salinització per la proximitat de la mar i per les caracterís-

Antoni Ginard (Palma de Mallorca) és doctor en geografia per la Universitat de les Illes Balears. Fa quinze anys que estudia l'abastiment d'aigua a Palma i n'ha publicat un dels treballs més rigorosos que es coneixen. El seu pròxim estudi serà recollir les dades hídriques de l'any 2000 per actualitzar la problemàtica de l'aigua en un nou llibre.

tiques geològiques. És bàsic entendre que som un territori amb unes característiques de clima mediterrani, i això vol dir que vivim amb una manca de precipitacions acompanyada per una irregularitat en la seva distribució, és a dir, no només és la quantitat de pluja el que ens afecta sinó també com es distribueix al llarg de l'any. Un exemple del que dic és que l'estadística ens pot enganyar en moltes ocasions: així l'estiu del 2000 ha estat molt sec, però a finals del mes de setembre i principis d'octubre ha plogut i això pot fer que el còmput anual de l'aigua ens doni unes xifres

"És fonamental entendre que el clima mediterrani fa que el problema de l'aigua sigui permanent i és amb aquesta consciència que s'han de cercar solucions. En qüestió de clima el que ha passat l'any 2000 no és cap excepció".

potser similar a les d'un any menys sec, i això no és real. Fa uns dies vaig veure un amic que em va dir que l'altre dia a sa Marina varen ploure 45 litres i jo l'hi vaig dir que si en un dia plou el 15% del còmput anual no és cap sort. Aquesta és una característica que no podem defugir. El clima mediterrani es defineix per ser un clima amb dèficit hídric durant l'estiu, per molt que plogui a l'hivern hi ha uns mesos, juny, juliol i agost, en els quals l'evapotranspiració, la pèrdua d'aigua per evaporació i per transpiració de plantes, és sempre superior a la quantitat d'aigua dis-

ponible. I això ho veiem a la nostra natura, on la majoria de plantes que tenim han passat per processos d'adaptació per poder suportar aquests dos o tres mesos de manca d'aigua.

També hem de parlar de les característiques geològiques per entendre la dinàmica entre l'aigua continental, o sub-

terrània, i l'aigua marina, però crec que és fonamental entendre que el clima mediterrani fa que el problema de l'aigua sigui permanent i és amb aquesta consciència que s'han de cercar solucions. En qüestió de clima, el que ha passat l'any 2000 no és cap excepció.

-No és la primera vegada que s'encén la llum d'alarma, vostè ho va detallar al seu llibre.

-Així és. L'any 1945 ja va ser un any de sequera, aquest és un element recurrent marcat pel clima. Si no tenim corrents superficials d'aigua, no tens possibilitats d'emmagatzemar-la i si tens uns aqüífers subterranis relativament petits i en perill de ser salinitzats, som davant una situació d'una fragilitat enorme. Aquest és, però, un problema que s'ha agreujat des de mitjans del segle XX. Amb les transformacions de l'economia i de la població que hem viscut s'ha romput l'equilibri hídric. En una societat tradicional, tot i que hi havia moments de falta d'aigua, s'havien arbitrat mesures d'una certa adaptació. La magnitud del problema no era comparable i fins als anys seixanta hi hagué un cert concepte d'equilibri.

En el cas de Palma, la canalització d'aigua començà amb la República l'any 1934 i des del moment que es té una aixeta i no s'han d'omplir poals per tenir aigua comencen els problemes. Des dels anys cinquanta, tot i que la canalització no arriba a tota la ciutat, la gent gasta més aigua que la capacitat de subministrament de la xarxa. Passa el temps i de cada vegada som més gent, consumim més i necessitem més aigua a la xarxa i, cercar nous recursos. La primera resposta és recórrer als aqüífers subterranis, la qual cosa provoca problemes d'intrusió marina. Amb aquest procés entrem en una dinàmica en què s'estableix una relació di-

recta entre pluviometria, salinització i sequedat. Com més sec és l'any més salinitat hi ha a l'aigua, si l'any és plujós tenim més recursos i la salinitat disminueix. Aquest procés es detecta a Palma en els anys seixanta, a partir del 1968 s'inicien sistemes per intentar fer-li front. L'actuació més coneguda és el projecte dels pantans, un projecte que inicialment es preveia per a regadiu i que finalment serà per a consum urbà.

UNA EXPANSIÓ IMPARABLE

-Vostè parla d'una expansió sense aturall al seu llibre. El ràpid creixement de Palma ha provocat trastorns en els recursos hídrics de Mallorca?

-A mesura que han passat els anys l'extracció i la canalització de l'aigua s'ha estès per tota l'illa per recollir recursos hídrics a mesura que s'estenia la població de Palma. Als anys quaranta ja coneixem problemes, perquè no és suficient sa Font de la Vila i es posa en marxa el pou d'es Pont d'Inca, que mereixen una medalla, perquè han guanyat tota la part forta del creixement.

Quant als anys seixanta l'aigua no és suficient, posam en marxa els embassaments de la serra de Tramuntana. En els anys setanta posam en marxa l'Extremera i als anys vuitanta recorrem també als pous d'Alaró i de Binissalem. En els anys noranta anam a sa Marineta, però és quan topam amb les limitacions dels nostres recursos i s'inicia una nova etapa. Hem cercat solucions, però sempre hem anat xuclat aigua d'allà mateix. L'aigua no és suficient i hem hagut de cercar nous sistemes. Primer va ser el transvasament d'aigua de l'Ebre i finalment avui treballem amb un sistema de dessaladores i potabilitzadores. Jo sempre dic que no ens acabarem l'aigua, aigua en tenim de sobra, però la beurem salada o l'haurem de dessalar. Si l'any és sec sempre tindrem problemes. Depenem del clima i vivim immersos dins un procés d'increment del consum.

-S'incrementa el consum, però simultàniament es produeix un fenomen que fa vint anys no hagués entès ningú. Avui és difícil veure com algú demana a un bar aigua de l'aixeta o beure-la a casa.

-Ara tots ens hem acostumat a veure que la gent compra aigua embotellada, perquè no tenim consciència de la qualitat de l'aigua que surt de l'aixeta. Jo crec que en els darrers anys s'ha treballat bé per solucionar el problema de la salinitat de l'aigua, que sempre serà alta a l'estiu en anys de poques pluges. A finals dels anys vuitanta hi havia zones de Palma amb una alta salinitat en funció del punt de subministrament d'aigua d'on s'abastia. Si l'aigua venia del pou d'es Pont d'Inca era més salada que si venia dels embassaments.

EMAYA té fórmules per mesclar i equilibrar el nivell de l'aigua, i punts com es Pont d'Inca i na Burguesa, amb un alt grau de salinització són els que envien l'aigua a la dessaladora. Si s'ha aconseguit que a Palma siguin homogènies les característiques de l'aigua ja és una passa endavant. Ara, el que s'hauria d'aconseguir és dissenyar un pla global per assegurar l'abastiment de qualitat a tota Mallorca. El mateix ha passat amb les xarxes de distribució de l'aigua. És necessari un treball eficaç i un control permanent per evitar les pèrdues. En els darrers anys s'ha aconseguit

reduir les pèrdues a Palma fins a un 20%, quan l'any 1976 es reconeixia un 50% de pèrdues a la xarxa. És un problema de manteniment en el qual s'ha de fer encara molta feina a la part forana. Un poble tan important com Campos es canalitza enguany i a principis dels anys vuitanta hi havia pobles que reconeixien més d'un 75% de pèrdues.

POCA CONSCIENCIACIÓ

-Parla d'estratègia supramunicipal, i aquest sembla que a poc a poc és un argument que s'imposa. Creu que no han estat mai suficients les mesures dels polítics?

-Crec que el principal problema és que no s'ha reconegut mai públicament el problema d'una forma seriosa. Existeixen normatives i lleis per controlar les despeses d'aigua, però mai no han estat restrictives, ni s'han posat mitjans per assegurar el seu compliment. L'aigua també forma part de l'oferta turística de Mallorca, i sembla que els polítics no han volgut reconèixer el problema fins que ja s'han necessitat solucions immediates. Jo crec que tot i les campanyes de conscienciació, el ciutadà mitjà no està conscienciat del problema de l'aigua. Ja hi ha massa coses a les quals difícilment es pot renunciar, com les piscines, els jardins, les rentadores o les dues dutxes diàries i no serveix de res que el batle de Palma faci, com va succeir fa tres anys, un ban per demanar a la població que no netegi els cotxes amb aigua de l'aixeta.

-Avui sembla que la tecnologia serà la resposta definitiva al problema...

-Parlam d'una problemàtica que no és nova, però les solucions no són úniques, sinó que és necessària una combinatòria de solucions. Les solucions tampoc no són noves, ja estan inventades, però el més important és decidir com les gestionam. La diferència entre l'any 2000 i els temps passats és precisament la tecnologia. Ara bé, aquestes possibilitats són relatives. Per exemple, la discutida "operació vaixell" es du a terme a Hong Kong, on són sis milions d'habitants, des de fa molts d'anys. Hi ha dessaladores a Canàries també des de fa molts d'anys. I ara la tecnologia parla de depuració terciària per reutilitzar l'aigua i reconduir la seva utilització. Jo pens que finalment la solució arribarà gràcies a la tecnologia, però n'hem d'avaluar els costos. Si utilitzam les dessaladores mòbils necessitarem més electricitat i aquesta energia valdrà diners i això farà que canviem la factura de lloc. És a dir, el que pagàvem d'aigua amb l'"operació vaixell" ho hauré de pagar ara pel cost energètic que suposarà. Amb això el que vull dir és que per molta tecnologia que utilitzem no podem pensar que podem a consumir tota l'aigua que vulguem perquè el problema tornarà a sorgir. Tenim la solució per tenir més aigua, ara bé, hem de plantejar-nos si la solució de tenir més aigua és l'única convenient, perquè jo no ho crec. No poden desapar-se els recursos, hem de decidir en quina escala aplicam les solucions.

"Els recursos hídrics que tenim bàsicament són subterranis, en perill evident de salinització per la proximitat de la mar i per les característiques geològiques".

-Creu que si es posa en marxa un Pla hidrològic balear serà factible aquesta combinatòria de solucions que vostè defensa?

-Som conscient de les dificultats que té, però crec que s'han de potenciar altres sortides per no només cercar més recursos. Fa més de cinc anys que els tècnics parlen de la possibilitat de fer que els edificis públics i els establiments hotelers de nova construcció puguin habilitar un doble sistema de distribució per utilitzar l'aigua. D'aquesta manera es podria fer servir una aigua d'una qualitat menor per als sanitaris, per regar els jardins o per a altres activitats. Són moltes les inici-

"L'aigua també forma part de l'oferta turística de Mallorca, i sembla que els polítics no han volgut reconèixer el problema fins que ja s'han necessitat solucions immediates".

atives que s'han posat en marxa per controlar el consum. A Florida i a Califòrnia hi ha urbanitzacions que funcionen totalment amb aigua depurada. Les canonades tenen un color determinat en funció de la qualitat de l'aigua. Probablement sigui molt complicat fer-ho a Palma, però sí que pot posar-se en pràctica puntualment. Un pla hidrològic balear és necessari per gestionar els ajuts del Govern central i per assegurar una gestió justa d'un recurs escàs com és l'aigua.

-Quina creu que serà la tendència en el futur?

-Jo no sé quina serà la tendència, però sí, puc dir que ens hauríem de dirigir cap al manteniment del consum, no podem augmentar el consum actual. S'han de cercar més recursos, però també s'ha de treballar per conscienciar la gent. Si només treballam per tenir més recursos tornarem a tenir el mateix problema. Jo no som gens partidari d'augmentar les tarifes de l'aigua, perquè si apuja el preu de l'aigua qui pot pagar-la no té cap problema per fer-ho i li importa poc consumir més, en canvi qui no pot pagar-la va ofegat. Hem de mirar com actua el ciutadà mitjà per dissenyar una estratègia conjunta que beneficiï tots els mallorquins.